

Opis źródła:

Testament Jana Haliskiego pułkownika wojsk królewskich. Został on spisany 22 III 1732 r. Jest to pierwszy z jego dwóch testamentów (drugi spisano w 1741 r.). W swej ostatniej woli rozdysponował swoje dobra. Wskazał również miejsce, w którym chciał zostać pogrzebany.

Miejsce wydania:

B. Popiołek, U. Kicińska, „*Ostatniej tej woli mojej rozporządzenia*” – testamenty Jana Haliskiego (zm. po 1741), pułkownika wojsk królewskich – analiza porównawcza treści, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” 2015, nr 4, s. 672-673.

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie, fond 181, opis 2, spr. 362, k. 10-12.

Tekst źródła:

Testament Jana Haliskiego, pułkownika wojsk królewskich

W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego Amen.

Ja Jan Haliski, pułkownik wojsk J[ego] K[rólewskiej] Mości i Rzeczyp[ospo]l[i]tej przepędziwszy w usługach Rzeczyp[ospo]l[i]tej wieku mego lat sied[em]dziesiąt i dwie, w wierze świętej katolickiej żyjąc, lubo na ciele słaby, jednak na umyśle zdrowy, mając to w zdrowej pamięci i pamiętając na wyroki Boskie, iż każdemu rodzącemu się umierać potrzeba, przeto i ja spodziewając się tego, a nie wiedząc dnia, godziny i momentu zejścia z tego świata, aby m[n]ię Bóg Najwyższy bez dyspozycyi Duszy, Ciała i Substancyi mojej z tego świata nie zebrał, takowe ostatniej woli mojej czynię rozporządzenie.

Naprzód Duszę moją krwią Chrystusową odkupioną w Rany Jego Najdroższe oddaję, błagając Majestat Jego, aby na zbrodnie moje od młodości lat moich popełnione jako Bóg Miłosierny za przyczyną Matki Boskiej każdego grzesznika kochającej nie pamiętał. Ciało moje jako z ziemi uformowane, tak one ziemi oddaję, upraszając tego Testamentu niżej wyrażonych JMć Wielmożnego Im Pana Stefana z Rycht na Sokolcu Humieckiego, wojewody podolskiego protektora, tudzież Wielmożnych Ich Mościów Panów Imci Pana Jana Siemieńskiego, podkomorzego l[wow]skiego i Imci Pana Piotra Odrzywolskiego, podczaszego czerwonogrodzkiego, egzekutorów, aby w kościele ojców kapucynów lwowskich pochowane było, przy którym na katafalku stojącym świec sześć po funtów sześć i na ołtarzach światło być

powinno, na które ekspensa w trumnie przy ciele, pewna kwota pieniężna znajdować się będzie, która cała jakowa znajdować się będzie w rekompensę erygowanych ekspens na światło iść powinna. Na msze święte ciż Jaśnie Wielmożny Protektor i Wielmożni Ich Mość Panowie Egzekutorowie do tegoż kościoła Wielebnych ojców kapucynów lwowskich, gdzie ciało leżeć będzie, półtora tysiąca, drugie półtora tysiąca na kaleki ubogie, od miejsca złotych trzysta z sumy gotowej przy pogrzebie ciała oddać i wyliczyć zupełnie powinni będą.

Substancją moją całą ruchomą i nieruchomą przez wiek mój cały nie spadkową, lecz z starania mego nabytą różnym Ich Mościom jako to sumę tysiąc talarów bitych Jaśnie Wielmożnej Jej Mości Pani Izabeli z Humieckich Małachowskiej, starościnie opoczyńskiej, Wielmożnemu Im Panu Piotrowi Odrzywolskiemu, podczaszemu czerwonogrodzkiemu złotych polskich dwa tysiące, Wielmożnemu Im Panu Jozefowi Zawojskiemu, podstolemu nowogrodzkiemu złotych polskich dwa tysiące, Im Panu Jozefowi Tyszkowskiemu złotych polskich tysiąc, Im Panu Florianowi Warzyckiemu złotych polskich dwa tysiące, Im Panu Fryderykowi, doktorowi lwowskiemu złotych polskich dwa tysiące, Panom Łozińskiemu i Krauzowi, podstarościm moim po złotych polskich pięćset na jednego, dobrowolnie i urzędownie na fundamencie prawa (że bezpotomnie schodzącym wolna jest dyspozycja substancyi i pozwolona) zapisane jako nie z przymuszenia, bardziej za uznane ku osobie mojej dobrodziejstwa i przyjaźni dysponowane, tak też same zapisy i inne przed tym na kogokolwiek nastąpione we wszystkich ich punktach i klauzulach tą ostatnią dyspozycją moją aprobuję i ratyfikuję.

Co się tchnie rzeczy ruchomych, obicia, dywany, i kobierce do kościoła buszczackiego, tudzież szablę złocistą z rękojeścią koralową Wielmożnemu JMość Panu Janowi Siemieńskiemu, podkomorzemu lwowskiemu daję i leguję. Resztę zaś rzeczy ruchomych osobliwym rejestrem przeze mnie spisanych, jako to srebra, koni stada, bydła, pasiek, zbóż różnych i innych splendorów ogółem wszystkich, te do dyspozycyi Jaśnie Wielmożnego JM Pana wojewody podolskiego Protektora i Wielmożnych Egzekutorów zostawuję, upraszając onych, aby czeladzi mojej każdemu proporcjonalnie udzieliwszy tych rzeczy, resztę na sufragium duszy oddali. Zakłady jakiegokolwiek w pieniądzech, czyli w bydle, albo zbożu poddaństwu wsiów Urłowa, Krasnosielec, Buszcza, Dworzec i Siedlisk w dzierzawie mojej zostających dane te wszystkie, doznawszy ich wiele ku osobie mojej szczerości daruję i żadnej pretensyi do onych mieć nie chcę.

Po tak tedy uczynionej dyspozycyi, widząc bliskie rozłączenie się z tym światem, przepraszam przy tym ostatnim terminie moim każdego bliźniego kiedykolwiek w wieku moim z popędliwości przez mnie urażonego, upraszając onych, aby dla miłości P[ana] Boga nic nie

pamiętali, owszem Majestat Boski za duszę moją grzeszną błagali, którym ja szczególnie dla dobroci Boskiej, jeżeli mi w czym przewinili odpuszczam, którego to testamentu ostatniej woli mojej za Protektora Jaśnie Wielmożnego IM Pana Stefana Humieckiego, wojewodę podolskiego w wieku moim doznanego Dobrodzieja, za Egzekutorów Wielmożnych Ich Mościów Panow Jana Siemieńskiego, podkomorzego lwowskiego, Piotra Odrzywolskiego, podczaszego czerwonogrodzkiego, upraszając i obligując pomienionych Ich Mościów miłością bliźniego, aby tej ostatniej woli mojej w niczym nie chcieli ubliżyć. Owszem we wszystkich punktach onej zadość czynić usiłowali, który to testament i jego wszystkie kondycje w jako najprędszym czasie, aktami któremiżkolwiek autentycznymi, jeżeli Bóg uzyczy zdrowia roborować powinien będę.

Datt we Lwowie dnia dwudziestego drugiego marca Roku tysięcznego sied[em]setnego trzydziestego drugiego na co pisać przy podpisach Jaśnie Wielmożnego Protektora i Wielmożnych Egzekutorów tego testamentu jako i innych tu przytomnych ręką moją własną znak krzyża świętego kładę.

Przy pieczęci mojej zwykłej

Ks. Antoni Brześcianski, sufragan lwowski

Stefan Humiecki proszony w teźże dyspozycyi przyjaciel

Jan Siemieński, podkomorzy ziemi lwowskiej, przyjaciel do tej dyspozycyi obligowany

Jan Haliski P[ułkownik] nie umiejący pisać znak krzyża ś. kładę

Piotr Odrzywolski, tego testamentu naznaczony egzekutor

Słowniczek poję:

Ekspensa – koszt.

Rekompensa – rekompensata.

Egzekutor – osoba zobligowana do wypełnienia postanowień testamentu.

Sufragium – modlitwy za zbawienie duszy i życie wieczne.

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Jakiego wyznania był Jan Haliski?
2. Gdzie miał zostać pochowany Jan Haliski?
3. Czy Haliski pozostawił po sobie potomstwo?
4. Kto miał za zadanie dopilnować realizacji postanowień testamentu?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Na jakie działania charytatywne przeznaczył pieniądze Jan Haliski?
2. Czy Jana Haliskiego można uznać za osobę wykształconą? Odpowiedź uzasadnij.

Literatura pomocnicza:

Ciesielski T., *Pogrzeby wojskowe w czasach saskich*, [w:] *Wesela, chrzciny i pogrzeby w XVI-XVIII w. Kultura życia i śmierci*, red. H. Suchojad, Warszawa 2001, s. 217-234.

Popiołek B., *Woli mojej ostatniej testament ten... Testamenty staropolskie jako źródło do historii mentalności XVII i XVIII w.*, Kraków 2009 (<https://rep.up.krakow.pl/xmlui/handle/11716/546>).

Najważniejsze cezury:

Testament został spisany 22 III 1732 r. Jednak Jan Haliski żył jeszcze przez przynajmniej kolejnych dziewięć lat.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Michał Sierba